

REAGEREN OP RACISME

NIVEAU: VERKENNEND & VERDIEPEND

THEMA: REAGEREN OP RACISME, VEERKRACHT & NAZORG

TYPE: METHODIEK

DOEL:

- Met deze methodiek maakt je groep kennis met een aantal manieren om op racisme te reageren.
- Je groep begrijpt dat de situatie ontwijken geen gepaste strategie is.
- De groep bekijkt welke strategie voor hen het beste aanvoelt.

LEEFTIJD: 12-18 jaar, 18+

AANTAL DEELNEMERS: tot 30 deelnemers

TIJDSDUUR: ca. 90 minuten

MATERIAAL:

- Pen en papier
- Papiertape
- Exemplaren van de vragenlijst “Welke stijl heb jij?”

VOORBEREIDING:

- Bakken op de grond 5 vakken af met papiertape.
- Druk de vragenlijst af voor het aantal personen dat aan deze activiteit deelneemt.

BRON:

- SELMA. (z.d.). *What's my role and what can I do? Media Analysis*. Geraadpleegd van <https://hackinghate.eu/toolkit/content/what-s-my-role-and-what-can-i-do/media-analysis/media-analysis/?from=themes>
- SELMA. (z.d.). *How can we effect change in our community? Peer Monitoring*. Geraadpleegd van <https://hackinghate.eu/toolkit/content/how-can-we-effect-change-in-our-community/peer-mentoring/peer-mentoring/?from=themes>
- Orbit vzw. (z.d.). *Als bondgenoten racisme aanpakken: Tips voor wie effectief wil omgaan met dagdagelijks racisme*.
- Hollaback! (2020, 1 oktober). *Hollaback! Together We Have the Power to End Harassment*. Geraadpleegd van <https://www.ihollaback.org/>

Spelverloop

DEEL I: SCENARIO'S

Leg je groep uit dat jullie vandaag op zoek gaan naar verschillende manieren om op racisme te reageren. Iedereen heeft een eigen stijl die qua context kan verschillen. Geef vooraf mee dat elke stijl een goede stijl kan zijn.

Laat de deelnemers zelf enkele online/offline racistische situaties bedenken. Dat kunnen bijvoorbeeld situaties zijn die ze zelf (of iemand uit hun omgeving) al eens hebben meegemaakt. Laat ze deze situaties noteren op een blaadje papier. Als iedereen een situatie heeft bedacht, verzamel je ze en lees je ze voor. Iedereen moet kiezen welke van de volgende opties het beste aanleunt bij wat zij zouden doen in de voorgelezen situatie:

- **Niks doen**
- **Reageren op de pleger(s)**
Bijvoorbeeld: een discussie aangaan, terugslaan, ...
Wanneer de pleger onbekend is, is deze optie minder relevant.
- **Aandacht geven aan het slachtoffer**
Bijvoorbeeld: aandacht afleiden, troosten, ...
Wanneer het slachtoffer onbekend is, is deze optie minder relevant.
- **Het gedrag melden**
Bijvoorbeeld: aan een jeugdwerker, leerkracht, ouder, sitebeheerder, of een andere autoriteit.
- **Iets anders**
Bijvoorbeeld: anderen bij de discussie betrekken, een 'solidariteitsgroep' oprichten, enz.
Je kan hen ook vragen om nog meer ideeën aan te brengen.

Leg uit dat de deelnemers telkens moeten stemmen nadat het scenario voorgelezen is door plaats te nemen in het vak dat hun keuze vertegenwoordigt.

Benadruk dat ze eerlijk moeten zijn over wat ze volgens hen zouden doen.

Terugkoppeling: groepsgesprek deel 1

Begeleiderstip: als de groep te groot is voor een goede reflectie, dan kan deze best opgesplitst worden. Daarna kan je er nog voor kiezen om een terugkoppeling te doen met de hele groep.

- Wat vond je van de activiteit?
- Verrast door de reacties van je groepsgenoten?
- Welke scenario's vond je het moeilijkst om op te reageren en waarom?

- Vond je dat dit allemaal voorbeelden van racisme waren?
- Werd je ooit geconfronteerd met racisme; hetzij als slachtoffer, hetzij als omstaander?
- Wat vond je de beste manier om te reageren? Waarom?
- Wat vond je niet zo'n goede manier om te reageren? Waarom niet?

(Probeer ertoe te komen dat je groep begrijpt dat niks doen schadelijk kan zijn voor een slachtoffer en het beter is altijd iets te ondernemen.)

DEEL 2: WELKE STIJL HEB JIJ?

Tijdens deze oefening ga je met de groep op zoek naar de stijl die voor iedereen het meest vertrouwd voelt. Geef aan iedereen de vragenlijst (zie bijlage) of projecteer ze op een bord.

Vertel dat in een aantal van de situaties uit de vragenlijst je waarschijnlijk niets zou doen, door groepsdruk, uit angst, ... De bedoeling van de oefening is dat iedereen wel zou reageren (of zich toch probeert in te beelden hoe ze best zouden reageren).

Door het invullen van de vragenlijst kan je op volgende resultaten komen:

- De spiegel (overwegend 1): jouw favoriete tactiek om racisme aan te pakken, is om de pleger onmiddellijk te confronteren met wat hij/zij gedaan heeft. Je probeert te weerleggen wat gezegd is geweest of stelt duidelijke grenzen aan het gedrag.
- De verzorger (overwegend 2): je stapt in de eerste plaats naar het slachtoffer toe om hem/haar een steuntje in de rug te geven. Je hebt een open houding en kan goed luisteren naar wat gebeurd is.
- De rapporteur (overwegend 3): je ziet en erkent onrecht, maar bent niet meteen geneigd om de situatie rechtstreeks aan te pakken. Je voelt je veiliger bij het documenteren en melden van bepaalde feiten en je wil zo het onrecht tegengaan.
- De teamspeler (overwegend 4): alleen een situatie aanpakken, is niets voor jou. Je voelt je beter bij het zoeken van medestanders en onderling taken te delegeren. Samen sterk is jouw motto.
- De afleider (overwegend 5): je gaat confrontaties liever uit de weg, maar je voelt onrechtvaardige situaties wel goed aan. Je strategie is om de aandacht van de pleger of het slachtoffer af te leiden, zodat de situatie kan bekoelen.

Terugkoppeling: groepsgesprek deel 2

Begeleiderstip: als de groep te groot is voor een goede reflectie, dan kan deze best opgesplitst worden. Daarna kan je er nog voor kiezen om een terugkoppeling te doen met de hele groep.

- Wat vond je van de activiteit?
- Wie heeft op alle situaties hetzelfde geantwoord? Wie heeft op alle situaties iets anders geantwoord?
- Zijn alle stijlen in elke situatie toepasbaar?

EXTRA

Als er nog voldoende tijd is, kan je die laatste vraag eens in de praktijk proberen te achterhalen. Lees volgende case voor en vraag de groep of ze daar volgens hun stijl op zouden antwoorden of eerder een andere stijl zouden hanteren. Waarom wel/niet?

Case:

Je komt aan op je wekelijkse activiteit met je jeugdorganisatie. Je bent iets later dan de rest en wanneer je arriveert, beland je onmiddellijk in een discussie tussen Michael, die een jaar ouder is, en Sofia, van jouw leeftijd.

Plots verandert de toon van de discussie. Michael zegt dat dergelijke discussies de laatste tijd meer en meer voorvallen sinds mensen zoals Sofia zich steeds willen bemoeien met dingen die niet van hen zijn. (Sofia migreerde heel wat jaren geleden naar Vlaanderen.)

Sofia laat zich niet zomaar doen, er kijken nog andere jongeren mee. Als ze iets zegt, doet Michael er een extremer schepje bovenop. Op een gegeven moment springen leeftijdsgenoten van Michael hem bij. Ze zeggen gemene dingen over Sofia en haar land van herkomst. Jij dacht een leuke namiddagactiviteit te kunnen doen, maar je merkt nu dat Sofia enorm afziet van deze ervaring.

- Hoe zou je reageren volgens de stijl die je in de vorige oefening uitkwam?
- Lijkt dat de beste stijl in deze situatie? Waarom wel/niet?
- Indien niet, welke stijl zou je hier liever hanteren?

Kom met je groep tot de conclusie dat elke stijl niet alleen afhankelijk is van iemands voorkeuren of persoonlijkheid, maar ook van de context en de risico's die in een bepaalde context moeten worden genomen. Een directe confrontatie is zeker niet altijd het beste. Met deze oefening heb je heel wat stijlen aan je groep voorgelegd. Zij kunnen deze nu toepassen in de situaties die daar het meest geschikt voor zijn.

BIJLAGE: REAGEREN OP RACISME

VRAGENLIJST

- 1.) Je komt op straat iemand tegen die racistisch uithaalt naar een zwarte jongen. De persoon gaat wild tekeer, de jongen durft niet of kan niet reageren. Wat doe je?
  - a. Je haalt je smartphone uit je zak en begint de situatie te filmen. Dat kan je later gebruiken om de situatie te rapporteren bij de politie of een andere instantie. (4)
  - b. Je stapt meteen naar de pleger toe en maakt hem duidelijk dat je niet bent opgezet met zijn gedrag. Je vraagt hem te stoppen. (1)
  - c. Je wacht tot de situatie voorbij is en wandelt dan richting het slachtoffer. Je vraagt of alles oké is en of je met iets kan helpen. (2)
  - d. Je kijkt om je heen of er nog andere mensen in de buurt zijn, je probeert hen te betrekken om de situatie te doen stoppen. (3)
  - e. Je doet alsof er niets aan de hand is en je slaat een praatje over het mooie weer met de pleger of het slachtoffer. Zo wordt de jongen niet meer lastiggevallen. (5)

- 2.) Je bent met je vrienden op een pleintje aan het voetballen, wanneer er plots een andere groep aankomt. Een paar van de jongens hebben een andere huidskleur. Plots maakt één van je vrienden een racistische mop, duidelijk hoorbaar voor de andere groep. Je vrienden moeten lachen, de andere jongens druipen af. Wat zou je doen?
  - a. Je loopt het groepje achterna en biedt je excuses aan voor wat je vriend net heeft gezegd. (2)
  - b. Je roept de groep toe en vraagt hen of ze niet een match tegen jullie willen spelen. Je vrienden blijken er ook voor open te staan. (5)
  - c. Je spreekt één van je andere vrienden aan en vraagt hem of hij die mop oké vond. Je vraagt of hij niet samen met jou je vriend wil aanspreken. (3)
  - d. Je spreekt je vriend onmiddellijk aan over de kwetsende mop. Je vertelt dat je teleurgesteld bent. (1)
  - e. Je gaat nadien te rade bij je ouders en vraagt wat je zou kunnen doen om je vriend op zijn fout te wijzen. (4)

- 3.) Op een fuif hoor je iemand tegen een andere jongen zeggen “dat hij maar terug naar zijn eigen land moet gaan”. De jongen is daar niet mee opgezet en slaat de persoon in het gezicht. Er ontstaat een gevechtje. Hoe reageer je?
- Zodra de situatie bekoeld is, spreek je de pleger aan op zijn uitspraak. (1)
  - Zodra de situatie bekoeld is, stap je richting het slachtoffer. Je keurt zijn agressieve reactie af, maar je erkent wel zijn gevoelens. (2)
  - Je vraagt hulp aan de mensen rond je om het gevecht te doen stoppen. (3)
  - Je gaat op zoek naar veiligheidspersoneel om ervoor te zorgen dat de situatie stopt. Je vertelt hen de aanleiding van het gevecht. (4)
  - Wanneer het gevecht stilvalt, weet je de aandacht van de pleger te trekken. Het slachtoffer kan zo weggaan. (5)
- 4.) Je hoort een leider/jeugdwerker in jouw organisatie zwaar uithalen naar een meisje in je groep: “Het is altijd hetzelfde met jullie soort, niks doen en profiteren!” Je ziet het meisje huilen. Hoe ga je daarmee om?
- Je vraagt het meisje om met jou een spelletje te spelen. Je was nog op zoek naar iemand. (5)
  - Je meldt de situatie bij andere verantwoordelijken van de organisatie. Zij roepen de leider/jeugdwerker bij zich. (3)
  - Je zegt de leider/jeugdwerker dat het helemaal niet kan wat hij zegt. Het strookt niet met de visie van jullie organisatie. (1)
  - Je merkt dat je vrienden het ook hebben zien gebeuren. Sommigen van hen willen het meisje helpen, jij zou naar andere verantwoordelijken stappen. (4)
  - Je stapt naar het meisje toe om haar te troosten. Je luistert naar haar verhaal en hoe het zo ver is kunnen komen. (2)
- 5.) Aan tafel met familie hoor je jouw tante gemeen roddelen over de vriendin van je broer, die niet uit België komt. De vriendin van je broer kan het niet horen.
- Na het familiefeest spreek je de vriendin van je broer aan. Je vertelt haar wat je hebt gehoord en maakt duidelijk dat je daar echt niet mee akkoord bent. (2)
  - Je vraagt je ouders om eens met je tante te praten. Dat kan echt niet! (3)
  - Je vraagt je tante om onmiddellijk te stoppen met zo'n dingen te zeggen. Je had wel iets anders verwacht van familie. (1)
  - Je merkt dat je tante een chique jurk aanheeft. Nog voor ze klaar is met haar geroddel, vraag je haar benieuwd waar ze dat gekocht heeft. (5)
  - Je ziet je neef met zijn hoofd schudden terwijl je tante praat. Je spreekt hem aan en bespreekt hoe jullie deze situatie kunnen aanpakken. (4)

RESULTATEN:

- De spiegel (overwegend 1): jouw favoriete tactiek om racisme aan te pakken, is om de pleger onmiddellijk te confronteren met wat hij/zij gedaan heeft. Je probeert te weerleggen wat gezegd is geweest of stelt duidelijke grenzen aan het gedrag.
- De verzorger (overwegend 2): je stapt in de eerste plaats naar het slachtoffer toe om hem/haar een steuntje in de rug te geven. Je hebt een open houding en kan goed luisteren naar wat gebeurd is.
- De rapporteur (overwegend 3): je ziet en erkent onrecht, maar je bent niet meteen geneigd om de situatie rechtstreeks aan te pakken. Je voelt je veiliger bij het documenteren en melden van bepaalde feiten en je wil zo het onrecht tegengaan.
- De teamspeler (overwegend 4): alleen een situatie aanpakken is niets voor jou. Je voelt je beter bij het zoeken van medestanders en onderling taken te delegeren. Samen sterk is jouw motto.
- De afleider (overwegend 5): je gaat confrontaties liever uit de weg, maar je voelt onrechtvaardige situaties wel goed aan. Je strategie is om de aandacht van de pleger of het slachtoffer af te leiden, zodat de situatie kan bekoelen.